ARREST VAN HET HOF
12 maart 1987 *

In zaak 176/84,

Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door R.-C. Beraud en X. Yataganas, respectievelijk juridisch hoofdadviseur en lid van de juridische dienst van de Commissie, als gemachtigden, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij G. Kremlis, lid van de juridische dienst van de Commissie, bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

verzoekster,

tegen

Helleense Republiek, vertegenwoordigd door S. Perrakis, bijzonder adviseur bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, en A. Ambariotou, bijzonder juridisch medewerker bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, bijgestaan door V. Skouris, hoogleraar Rechtsgeleerdheid, domicilie gekozen hebbend te Luxemburg ter Griekse ambassade, 117, Val Sainte-Croix,

verweerster,

betreffende een verzoek aan het Hof om vast te stellen dat de Helleense Republiek, door de invoer in Griekenland te verhinderen van in andere Lid-Staten bereid bier dat niet aan de voorwaarden van de Griekse wettelijke regeling voldoet, de krachtens artikel 30 en volgende EEG-Verdrag op haar rustende verplichtingen niet is nagekomen,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: Mackenzie Stuart, president, Y. Galmot, C. Kakouris, T. F. O'Higgins en F. Schockweiler, kamerpresidenten, G. Bosco, T. Koopmans, O. Due, U. Everling, K. Bahlmann, R. Joliet, J. C. Moitinho de Almeida en G. C. Rodríguez Iglesias, rechters,

advocaat-generaal: Sir Gordon Slynn
griffier: H. A. Rühl, hoofdadministrateur

* Procestaal: Grieks.

gezien het rapport ter terechtzitting, zoals aangevuld na de mondelinge behandeling op 14 mei 1986,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 18 september 1986,

het navolgende

Arrest

1 Bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van het Hof op 6 juli 1984, heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen krachtens artikel 169 EEG-Verdrag beroep ingesteld tot vaststelling dat de Helleense Republiek, door de invoer van bier te verbieden dat in andere Lid-Staten rechtmatig is bereid en in het verkeer is gebracht, doch niet aan de voorwaarden van haar wettelijke regeling voldoet, de krachtens artikel 30 EEG-Verdrag op haar rustende verplichtingen niet is nagekomen.

2 Voor de feiten, het procesverloop en de argumenten van partijen wordt verwezen naar het rapport ter terechtzitting. Deze elementen van het dossier worden hieronder slechts weergegeven voor zover dit noodzakelijk is voor de redenering van het Hof.

De toepasselijke nationale wetgeving

3 In de loop van de procedure voor het Hof heeft de Griekse regering de navolgende beschrijving van haar wetgeving inzake bier gegeven, die door de Commissie niet wordt betwist en waarvan in het onderhavige geschil moet worden uitgegaan.

4 Ingevolge wet nr. 2963 van 1922 tot wijziging van de wetgeving betreffende de fiscale regeling voor bier (Grieks Staatsblad, 1922, A', 134 — hierna: de Bierbelastingwet), wordt de verbruiksbelasting op bier niet berekend op basis van de hoeveelheden geproduceerd bier, doch op basis van de daarbij gebruikte hoeveelheden gerstemout.

5 Voorts bevat artikel 3 van deze wet de bereidingsvoorschriften voor bier. Deze zijn als zodanig slechts van toepassing op in Griekenland gevestigde brouwerijen. Ingevolge het tweede lid van dat artikel mag bier uitsluitend op basis van mout en hop zijn bereid, terwijl ingevolge het vierde lid verboden is, aan het bier of tijdens de bereiding moutextracten, glycerine, glycyrrhizine, glucose of suiker, dextrine en andere zetmeelhoudende stoffen of stoffen ter vervanging van gerstemout, alsook alcohol toe te voegen. Reeds in de oorspronkelijke versie van de wet waren geldboeten voorzien voor brouwers die bier in het verkeer brengen, dat in strijd met artikel 3 is gebrouwen. Artikel 8 van de decreet-wet van 1923 tot wijziging en aanvulling van de wetgeving betreffende de fiscale regeling voor bier (Grieks Staatsblad, 1923, A', 384) bedreigt degene die bier brouwt op basis van andere stoffen dan gerstemout en hop, met andere, zwaardere sancties.

6 Ingevolge artikel 7 van de Voedings- en Drankwet van 1971 (Grieks Staatsblad 1971, B', 677 — hierna: de Voedingswet) moeten ingevoerde levensmiddelen voldoen aan alle eisen die voor Griekse levensmiddelen gelden. Dit betekent, dat in het buitenland bereid bier in Griekenland slechts mag worden ingevoerd, indien het uitsluitend op basis van gerstemout en hop is bereid.

7 Uit de Bierbelastingwet, gelezen in samenhang met andere bepalingen van de Voedingswet, volgt, dat het gebruik van elk additief of enzyme bij bier verboden is.

8 Om redenen van preventieve gezondheidszorg is het ingevolge artikel 29, lid 4, van de Voedingswet verboden, aan levensmiddelen enig additief toe te voegen. In artikel 3, lid 8, zijn additieven gedefinieerd als „anorganische of organische chemische stoffen die vreemd zijn aan de aard van het betrokken voedingsmiddel, en die niet door de aard en de samenstelling ervan kunnen worden gerechtvaardigd". Onder deze definitie vallen ook de enzymen. Voorts verbiedt hetzelfde artikel 3, lid 8, de verhandeling van levensmiddelen die additieven bevatten.

9 Dit beginsel van een verbod op het gebruik van additieven is evenwel niet absoluut. Enerzijds is ingevolge de Voedingswet, die zelf een opsomming geeft van de ingrediënten die bij de bereiding van de meest courante etenswaren en dranken mogen

worden gebruikt, voor sommige daarvan het gebruik van bepaalde additieven uitdrukkelijk toegestaan. Anderzijds bepaalt artikel 29, lid 4, dat het Hoge Comité voor de chemie het gebruik van bepaalde additieven in een bepaald produkt kan toestaan, wanneer die niet door de Voedingswet zelf zijn toegelaten.

10 Wat de bereidingsvoorschriften en de voorwaarden voor het in het verkeer brengen van bier betreft, verwijst artikel 144, lid 4, van de Voedingswet naar de Bierbelastingwet. Aangezien het gebruik van additieven of enzymen in deze laatste wet niet uitdrukkelijk is toegelaten, is het bijgevolg in beginsel verboden op grond van artikel 29, lid 4, van de Voedingswet. Voorts heeft het Hoge Comité voor de chemie ter zake van bier nooit gebruik gemaakt van de mogelijkheid die dit artikel 29, lid 4, biedt om bepaalde additieven toe te laten.

11 Dientengevolge geldt voor bier uit andere Lid-Staten, dat op basis van andere dan de in artikel 3 van de Bierbelastingwet genoemde grondstoffen is bereid, additieven bevat of bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt, in Griekenland een absoluut verhandelingsverbod.

Het voorwerp van het geschil

12 Onderzocht moet worden, of het geschil uitsluitend het verbod betreft om bier uit andere Lid-Staten in het verkeer te brengen dat op basis van grondstoffen is bereid die niet zijn voorgeschreven in de Bierbelastingwet, dan wel of het eveneens het verbod betreft om bier uit andere Lid-Staten in het verkeer te brengen dat additieven bevat of bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt.

13 In haar schriftelijke ingebrekestelling en in haar met redenen omklede advies heeft de Commissie kritiek geuit op de bepalingen van de Bierbelastingwet, aangezien zij de invoer in Griekenland van in andere Lid-Staten rechtmatig geproduceerd bier belemmeren, wanneer dit bier niet overeenkomstig de bepalingen van de Griekse wettelijke regeling is gebrouwen. De Commissie was van oordeel, dat dit verhandelingsverbod niet kan worden gerechtvaardigd op grond dat dit verbod noodzakelijk is ter voldoening van dwingende behoeften, onder meer verband houdend met een doeltreffende fiscale controle of de bescherming van de volksgezondheid, als bedoeld in artikel 36 EEG-Verdrag.

14 In haar antwoord op het met redenen omklede advies stelde de Griekse regering, dat haar regeling inzake bier noodzakelijk was ter bescherming van de volksgezondheid, aangezien bij gebruik van andere grondstoffen dan gerstemout en hop noodzakelijkerwijze additieven en enzymen moesten worden toegevoegd. Zij heeft evenwel geen nadere inlichtingen verschaft over de precieze draagwijdte van het in de Bierbelastingwet neergelegde verbod, noch op het verband van dit verbod met de additievenwetgeving.

15 In de motivering van haar verzoekschrift heeft de Commissie bezwaar gemaakt tegen de invoerbelemmeringen ten gevolge van de toepassing van de Bierbelastingwet op bier dat in andere Lid-Staten op basis van andere grondstoffen dan gerstemout en hop is bereid of dat niet in overeenstemming met bepaalde bereidingscriteria is gebrouwen.

16 Eerst in haar verweerschrift heeft de Griekse regering verklaard, dat de regeling voor bier in feite op twee onderscheiden doch aanvullende regelingen berustte, en heeft zij de Griekse wetgeving op de hiervoor weergegeven wijze beschreven.

17 In haar repliek heeft de Commissie afzonderlijk uiteengezet welke haar bezwaren zijn tegen het verbod op het in het verkeer brengen van bier uit andere Lid-Staten dat is bereid op basis van andere grondstoffen dan die welke in de Bierbelastingwet zijn genoemd, alsook welke haar bezwaren zijn tegen het verbod op de verhandeling van bier uit andere Lid-Staten dat additieven bevat of bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt.

18 Er zijn dan ook twee redenen om aan te nemen, dat het beroep zowel is gericht tegen het verbod op het in het verkeer brengen van bier uit andere Lid-Staten dat is bereid op basis van andere grondstoffen dan die welke in de Bierbelastingwet zijn voorgeschreven, als tegen het verbod op de verhandeling van bier uit andere Lid-Staten dat additieven bevat die in de Lid-Staat van bereiding zijn toegelaten, doch in Griekenland verboden zijn, of bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt.

19 In de eerste plaats heeft de Commissie, door zich reeds bij het begin van de precontentieuze procedure te keren tegen het verbod om in Griekenland bier uit andere Lid-Staten in het verkeer te brengen dat niet volgens de in Griekenland

geldende voorschriften is gebrouwen, van meet af aan aangegeven welke de wezenlijke inhoud van de verdragsschending was. Zij heeft slechts naar de Bierbelastingwet verwezen om nader aan te duiden om welke voorschriften het ging. Gelijk de Griekse regering heeft uiteengezet, vallen niet alleen grondstoffen, doch eveneens additieven, enzymen daaronder begrepen, onder het toepassingsgebied van die bepaling.

20 In de tweede plaats zij opgemerkt dat de Griekse regering zelf vanaf het begin van de procedure zich hoofdzakelijk heeft verdedigd met argumenten betreffende de additieven en de bescherming van de volksgezondheid. Daaruit volgt dat zij begreep en erkende dat het geschil eveneens betrekking had op het algemene verbod op het in het verkeer brengen van bier dat additieven bevat of bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt, zodat het uitgesloten is dat de rechten van de verdediging zijn geschonden.

Het verbod om bier in het verkeer te brengen dat op basis van andere grondstoffen is bereid, dan die welke in de Bierbelastingwet zijn voorgeschreven

21 In de eerste plaats zij opgemerkt, dat de bereidingsvoorschriften van de Bierbelastingwet hier slechts in geding zijn, voor zover artikel 7 van de Voedingswet de toepassing ervan uitbreidt tot uit andere Lid-Staten ingevoerd bier.

22 De Commissie erkent, dat bij gebreke van harmonisatie op communautair vlak, de Lid-Staten in beginsel bevoegd zijn regelen betreffende de bereiding, samenstelling en verhandeling van dranken vast te stellen. Zij is evenwel van oordeel, dat het verbod op de verhandeling van bier dat volgens andere bereidingsmethodes is vervaardigd dan die welke in de Bierbelastingwet zijn voorgeschreven, een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking is, die in geen enkel opzicht is gerechtvaardigd door dwingende eisen verband houdende met een doeltreffende fiscale controle of met de bescherming van de consumenten. Een doeltreffende fiscale controle kan immers zeer goed worden gerealiseerd door een belasting op het eindprodukt, waardoor bij het openstellen van de grenzen elke benadeling van nationaal bier zou worden vermeden. Bovendien kan de bescherming van de consumenten worden gewaarborgd door middel van etikettering of door waarschuwingen. Ten slotte heeft de Grieke regeling inzake bier evenmin de bescherming van de volksgezondheid ten doel, aangezien bij de bereiding van bier op basis van andere grondstoffen dan gerstemout niet noodzakelijkerwijze additieven behoeven te worden toegevoegd. Weliswaar dienen dan zetmeelsplitsende enzymen te worden gebruikt, doch deze zijn onschadelijk voor de gezondheid.

23 De Griekse regering stelt in de eerste plaats, dat het verbod op de verhandeling van bier dat op basis van andere grondstoffen dan gerstemout is bereid, gerechtvaardigd is op grond van dwingende eisen verband houdende met een doeltreffende fiscale controle. Aangezien de verbruiksbelasting op bier wordt geheven op de gebruikte hoeveelheid gerstemout, zou het openstellen van de grenzen voor bier dat op basis van andere grondstoffen is bereid, immers tot gevolg hebben, dat dit laatste fiscaal gezien gunstiger wordt behandeld dan nationaal bereid bier. Voorts heeft het verbod op de verhandeling van bier dat op basis van andere grondstoffen dan gerstemout is bereid, tot doel verwarring bij de consument te voorkomen, zodat het bijgevolg gericht is op de bescherming van de consument. Ten slotte acht de Griekse regering haar wettelijke regeling gerechtvaardigd uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid. Bij het gebruik van andere stoffen dan gerstemout en hop zouden immers noodzakelijkerwijze zetmeelsplitsende enzymen en additieven moeten worden gebruikt. Zetmeelsplitsende enzymen zouden evenwel schadelijk zijn voor de gezondheid, wanneer zij worden gebruikt in produkten die niet op basis van gezonde grondstoffen zijn bereid. Anderzijds zou het gebruik van additieven zoveel mogelijk moeten worden beperkt, wegens onzekerheden omtrent hun gevolgen op lange termijn voor de gezondheid.

24 Volgens vaste rechtspraak van het Hof omvat het in artikel 30 EEG-Verdrag neergelegde verbod van maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve beperkingen „iedere handelsregeling der Lid-Staten die de communautaire handel al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel kan belemmeren" (zie vooral het arrest van 11 juli 1974, zaak 8/74, Dassonville, Jurispr. 1974, blz. 837).

25 Gelijk het Hof voorts herhaaldelijk heeft verklaard (onder andere in de arresten van 20 februari 1979, zaak 120/78, Rewe, Jurispr. 1979, blz. 649 en van 10 november 1982, zaak 261/81, Rau, Jurispr. 1982, blz. 3961) „moeten bij gebreke van een gemeenschappelijke regeling inzake de verhandeling van de betrokken produkten, belemmeringen van het intracommunautaire verkeer als gevolg van disparitеiten van de nationale wettelijke regelingen worden aanvaard, voor zover de betrokken regeling, die zonder onderscheid van toepassing is op nationale en ingevoerde produkten, haar rechtvaardiging vindt in dwingende eisen verband houdende met, onder meer, de bescherming van de consumenten of een doeltreffende fiscale controle. De regeling moet echter ook evenredig zijn aan het beoogde doel. Heeft een Lid-Staat de keuze tussen verschillende middelen waarmee hetzelfde doel kan worden bereikt, dan moet hij het middel kiezen dat het vrije handelsverkeer het minst belemmert."

26 Niet wordt betwist, dat de toepassing van de Bierbelastingwet op bier uit andere Lid-Staten, bij de bereiding waarvan rechtmatig andere grondstoffen dan gerstemout — met name rijst en maïs — zijn gebruikt, de invoer van dit bier in Griekenland kan belemmeren.

27 Mitsdien moet worden nagegaan, of de toepassing van deze wet gerechtvaardigd kan zijn, ofwel uit hoofde van dwingende eisen verband houdende met een doeltreffende fiscale controle of met de bescherming van de consumenten, ofwel uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid, als bedoeld in artikel 36 EEG-Verdrag.

28 Wat het argument ontleend aan de noodzaak van een doeltreffende fiscale controle aangaat, zij in de eerste plaats opgemerkt, dat het gemeenschapsrecht de Lid-Staten niet de mogelijkheid ontneemt de huns inziens meest geschikte wijze van belasting van de produkten te kiezen. Ten onrechte tracht de Helleense Republiek evenwel belemmeringen van de handel tussen Lid-Staten te rechtvaardigen met een beroep op haar fiscale regeling. Indien zij wenst te beletten dat op basis van andere grondstoffen dan gerstemout bereid bier bij openstelling van de grenzen fiscaal wordt bevoordeeld ten opzichte van binnenlands bereid bier, behoeft zij slechts een regeling in te voeren, waarbij de verbruiksbelasting op de hoeveelheden eindprodukt en niet op de hoeveelheden gebruikt gerstemout wordt geheven.

29 Wat het argument ontleend aan de bescherming van de consumenten betreft, zij in de tweede plaats opgemerkt, dat het Griekse verhandelingsverbod niet evenredig is aan het beoogde doel. Het kan immers worden vervangen door een regeling waarbij de aard van de gebruikte grondstoffen moet worden vermeld. Een dergelijke informatieregeling is ook voor een produkt als bier, dat niet noodzakelijkerwijze aan de consument wordt geleverd in flessen of in dozen waarop de passende vermeldingen kunnen worden aangebracht, stellig uitvoerbaar. Bij bier dat wordt getapt, kan de vereiste informatie bij voorbeeld worden aangebracht op de vaten of de tapkranen.

30 Wat de vraag aangaat, of het betrokken verhandelingsverbod gerechtvaardigd kan zijn door de noodzaak om de volksgezondheid te verzekeren, als bedoeld in artikel 36 EEG-Verdrag, zij in de derde plaats opgemerkt, dat niet wordt betwist dat de grondstoffen die ter gedeeltelijke vervanging van gerstemout worden gebruikt, op zich geen gevaar voor de volksgezondheid opleveren. De argumenten van de

Griekse regering betreffende de risico's van het gebruik van additieven en enzymen zullen overigens hierna worden onderzocht.

31 Uit het voorgaande volgt, dat de Helleense Republiek, door het verhandelingsverbod van de Bierbelastingwet en van artikel 7 van de Voedingswet toe te passen op uit andere Lid-Staten ingevoerd bier dat aldaar rechtmatig is vervaardigd en in het verkeer is gebracht, de krachtens artikel 30 EEG-Verdrag op haar rustende verplichtingen niet is nagekomen.

Het verbod op de verhandeling van bier dat additieven bevat of bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt

32 Volgens de Commissie is het verbod op de verhandeling van bier dat additieven bevat of bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt, gerechtvaardigd uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid. Zij betoogt, dat in andere Lid-Staten gebrouwen bier dat additieven bevat die aldaar zijn toegelaten of bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt, moet worden geacht geen enkel gevaar voor de volksgezondheid op te leveren. Wanneer de Helleense Republiek zich tegen de invoer ervan wenst te verzetten staat het volgens de Commissie aan haar te bewijzen, dat het betrokken bier schadelijk is voor de gezondheid. In casu heeft zij dat niet aangetoond. De in Griekenland ter zake van bier geldende additieven- en enzymenregeling zou in elk geval onevenredig zijn voor zover zij het gebruik van additieven en enzymen volledig uitsluit.

33 De Griekse regering is van oordeel, dat in verband met de risico's van het gebruik van additieven waarvan de gevolgen op lange termijn nog niet bekend zijn, en in het bijzonder in verband met de risico's die de opeenhoping van additieven in het organisme en hun interactie met andere stoffen opleveren, de opneming van additieven zoveel mogelijk moet worden beperkt. Inzonderheid zou bij de bereiding van bier het gebruik van additieven en enzymen dienen te worden uitgesloten, omdat zij technologisch niet noodzakelijk zijn, wanneer bier uitsluitend op basis van de bij de Bierbelastingwet voorgeschreven grondstoffen wordt bereid. Zo gezien zou de Griekse additieven- en enzymenregeling voor bier volkomen zijn gerechtvaardigd uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid en niet in strijd zijn met het evenredigheidsbeginsel.

34 Het wordt niet betwist, dat het verbod op de verhandeling van bier dat additieven bevat of bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt, de invoer van bier uit andere Lid-Staten, dat aldaar toegelaten additieven bevat of bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt, belemmert en dus in zoverre onder artikel 30 EEG-Verdrag valt. Evenwel moet worden nagegaan, of het verbod gerechtvaardigd kan zijn uit hoofde van de bescherming van de gezondheid en het leven van personen, als bedoeld in artikel 36 EEG-Verdrag.

35 Wat de additieven betreft: volgens vaste rechtspraak van het Hof (onder meer het arrest van 14 juli 1983, zaak 174/82, Sandoz, Jurispr. 1983, blz. 2445) „staat het aan de Lid-Staten om, bij ontbreken van harmonisatie en wanneer bij de huidige stand van het wetenschappelijk onderzoek onzekerheden blijven bestaan, te beslissen over de mate waarin zij de bescherming van de gezondheid en het leven van personen willen waarborgen, waarbij zij echter rekening dienen te houden met de vereisten van het vrije goederenverkeer binnen de Gemeenschap".

36 Uit 's Hofs rechtspraak (in het bijzonder de arresten van 14 juli 1983, Sandoz, t. a. p., van 10 december 1985, zaak 247/84, Motte, Jurispr. 1985, blz. 3887, en van 6 mei 1986, zaak 304/84, Muller, Jurispr. 1986, blz. 1511) blijkt bovendien, dat in die omstandigheden het gemeenschapsrecht zich niet verzet tegen een nationale regeling die voor het gebruik van additieven een toelating vooraf vereist, die bij handeling met algemene draagwijdte voor bepaalde additieven wordt verleend, en al die produkten, sommige daarvan of bepaalde gebruiksmogelijkheden betreft. Een dergelijke wetgeving strookt met de legitieme doelstelling van gezondheidsbeleid, de ongecontroleerde opneming van additieven met het voedsel te beperken.

37 Op geïmporteerde goederen mogen verboden op de verhandeling van produkten die additieven bevatten die in de Lid-Staat van vervaardiging zijn toegelaten, doch Lid-Staat van invoer zijn verboden, slechts worden toegepast voor zover dat verenigbaar is met artikel 36 EEG-Verdrag, zoals dat door het Hof is uitgelegd.

38 In de eerste plaats zij erop gewezen, dat het Hof in zijn arresten Sandoz, Motte en Muller (reeds aangehaald) heeft gesteld, dat het in de laatste volzin van artikel 36 EEG-Verdrag tot uitdrukking komende evenredigheidsbeginsel evenwel verlangt, dat het verbod om produkten te verhandelen die additieven bevatten die

in de Lid-Staat van vervaardiging zijn toegelaten, doch in de Lid-Staat van invoer verboden zijn, niet verder gaat dan wat noodzakelijk is ter verwezenlijking van rechtmatige doelstellingen van gezondheidsbescherming. Voorts heeft het Hof uit dit beginsel afgeleid, dat het gebruik van een bepaald in een andere Lid-Staat toegelaten additief in geval van invoer van een produkt uit die Lid-Staat moet worden toegelaten, wanneer het, rekening houdend met de resultaten van het internationaal wetenschappelijk onderzoek en in het bijzonder de studies van het communautaire Wetenschappelijk Comité voor de menselijke voeding en van de Commissie van de codex alimentarius van de FAO en van de Wereldgezondheidsorganisatie, alsook met de voedingsgewoonten van de Lid-Staat van invoer, geen gevaar oplevert voor de volksgezondheid en aan een werkelijke, met name technologische behoefte voldoet.

39 In de tweede plaats zij eraan herinnerd, dat het Hof in zijn arrest-Muller overwoog, dat het evenredigheidsbeginsel eveneens vereist, dat de marktdeelnemers volgens een voor hen gemakkelijk toegankelijke procedure die binnen een redelijke termijn kan worden afgesloten, kunnen verzoeken, dat het gebruik van bepaalde additieven bij een handeling van algemene strekking wordt toegelaten.

40 Hierbij zij opgemerkt dat wanneer ten onrechte geen toelating is verleend, hiertegen door de marktdeelnemers moet kunnen worden opgekomen in het kader van een beroep in rechte. Gelijk het Hof reeds overwoog in zijn arrest-Muller staat het aan de bevoegde nationale instanties van de Lid-Staat van invoer om aan te tonen, dat het verbod gerechtvaardigd is uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid, onverminderd hun bevoegdheid dat zij de marktdeelnemers kunnen vragen, de in hun bezit zijnde stukken over te leggen die van nut kunnen zijn voor de beoordeling van de feiten.

41 Enerzijds leidt de Griekse additievenregeling voor bier tot de uitsluiting van alle in de overige Lid-Staten toegelaten additieven, en niet tot de uitsluiting van bepaalde stoffen, die in het concrete geval gerechtvaardigd wordt door de gevaren die deze stoffen, bij voorbeeld in verband met de voedingsgewoonten van de Griekse bevolking, zouden meebrengen. Anderzijds kent de Griekse regeling geen procedure volgens welke de marktdeelnemers bij een handeling met algemene strekking toelating kunnen verkrijgen om bij de bierbereiding een in een andere Lid-Staat toegelaten additief te gebruiken.

42 Wat meer in het bijzonder de gevaren van de opneming van additieven in het algemeen betreft, die volgens de Griekse regering het verbod op het gebruik ervan in bier rechtvaardigen, zij opgemerkt dat de loutere verwijzing naar die potentiële risico's een absoluut verbod voor bier niet rechtvaardigt, wanneer ingevolge de voor andere produkten geldende regeling additieven mogen worden gebruikt.

43 De Griekse regering betoogt, dat het gebruik van additieven met name technologisch niet nodig is, wanneer bier overeenkomstig de bepalingen van artikel 3 van de Bierbelastingwet wordt bereid.

44 Ter zake zij opgemerkt, dat een technologische noodzaak van het gebruik van bepaalde additieven niet reeds is uitgesloten, omdat bier ook zonder additieven kan worden bereid wanneer enkel de in Griekenland voorgeschreven grondstoffen worden gebruikt. Een dergelijke uitlegging van het begrip „technologische noodzaak", waardoor uiteindelijk nationale produktiemethodes zouden worden bevoordeeld, vormt een middel tot een verkapte belemmering van de handel tussen de Lid-Staten.

45 Het begrip „technologische noodzaak" moet worden uitgelegd met inachtneming van de gebruikte grondstoffen en van het oordeel van de instanties van de Lid-Staat, waar het produkt rechtmatig is vervaardigd en in het verkeer gebracht. Eveneens moet rekening worden gehouden met de resultaten van het internationaal wetenschappelijk onderzoek en in het bijzonder met de studies van het communautaire Wetenschappelijk Comité voor de menselijke voeding en van de Commissie van de codex alimentarius van de FAO en van de Wereldgezondheidsorganisatie.

46 Voor zover de Griekse additievenregeling voor bier een algemeen verbod op additieven bevat, strookt de toepassing ervan op uit andere Lid-Staten ingevoerd bier derhalve niet met de eisen van het gemeenschapsrecht, zoals deze in 's Hofs rechtspraak zijn uitgewerkt, omdat zij in strijd is met het evenredigheidsbeginsel en niet onder de uitzondering van artikel 36 EEG-Verdrag valt.

47 Deze beoordeling geldt a fortiori voor het verbod op de verhandeling van bier bij de bereiding waarvan enzymen zijn gebruikt. Enerzijds kan immers niet in ernst worden gesteld, dat enzymen gevaar opleveren voor de gezondheid van personen, aangezien het gebruik ervan in vruchtensap op communautair niveau is toegelaten bij de richtlijn van de Raad van 17 november 1975 (PB 1975, L 311, blz. 40), zoals gewijzigd bij richtlijn 79/168 van de Raad van 13 februari 1979 (PB 1979, L 37, blz. 27). Anderzijds wordt door de Griekse regering zelf niet betwist, dat de enzymen in de loop van het fabricageproces verdwijnen of slechts in verwaarloosbare hoeveelheden in het eindprodukt aanwezig blijven.

48 Mitsdien is de Helleense Republiek, door de verhandeling van in een andere Lid-Staat rechtmatig bereid en in het verkeer gebracht bier te verbieden wanneer het niet voldoet aan de vereisten van de Griekse wettelijke regeling, de krachtens artikel 30 EEG-Verdrag op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.

Kosten

49 Ingevolge artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering moet de in het ongelijk gestelde partij in de kosten worden verwezen. Aangezien de Helleense Republiek in het ongelijk is gesteld, dient zij in de kosten te worden verwezen.

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende, verstaat:

1) **Door de verhandeling van in een andere Lid-Staat rechtmatig vervaardigd en in het verkeer gebracht bier te verbieden wanneer het niet voldoet aan de vereisten van de Griekse wettelijke regeling, is de Helleense Republiek de krachtens artikel 30 EEG-Verdrag op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.**

2) De Helleense Republiek wordt verwezen in de kosten van de procedure.

Mackenzie Stuart Galmot Kakouris O'Higgins

Schockweiler Bosco Koopmans Due Everling

Bahlmann Joliet Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 12 maart 1987.

De griffier

P. Heim

De president

A. J. Mackenzie Stuart